

„AZ ARANY MEG AZ ASSZONY“

KENESSEY JENŐ OPERÁJA

Kenessey Jenő operájának Krudy Gyula a szövegírója. Évtizedekkel ezelőtt sokat játszották „Az arany meg az asszony” c. egyfelvonásos színművét. Különös hangulatú színmű ez. Olyan mint Krudy Gyula többi írása. Valami ködös tudatalattiság jellemzi. Felszínre kerül mindaz ami a lélek mélyén csak tudat alatt szunnyad. Felvonulnak benne Krudy kedvelt figurái: a régi magyar mult polgára, a maga világtól elzárt életével, a romantikus lelkű asszony, aki a szerelem vágyának tüzeiben ég el hangtalanul, a vágyait megtestesítő gavallér a maga romantikus pózával, a társadalom kivetett komédiása: a színész. Minden figura csak félig él, mintegy emlék csupán, mégpedig fájdalmas emlék.

Tulajdonképpen ebben a hangulatos színműben — ez jellemző Krudyra — minden szerep tragikus. Tragikus az idős löcsei polgár, a férj szerepe, aki rajongva szereti fiatal feleségét, de az asszony álmvilágban él. Eppen ezért tragikus az asszony szerepe is. De tragikus a zsoldoskapitány figurája, aki a szenvedély, szerelem, ifjúság, romantika képviselője, aki sokszor koccintgatott a halállal, csak még igazán nem szerette őt senki. A mellékszereplők is hasonlóan tragikusak: a két kóbor színész, a lelki nyomorékok és a púpos háziszolga, a testi nyomorék. Krudy azonban nem domborítja ki ezt a tragikus jellegét. A tragédia csak ott ködlik minden körül. Nem is a reális életet adja, az élethől csak annyit vesz át amennyi a szimbolikájához szükséges. Csak a tragédia ízét érezzük abból a rezignált, melankolikus, lemondó alaphangból, amely rányomja bélyegét az egész színműre.

Ilyen jellegű színműből nem lehet szövegkönyvet készíteni. Vagy valaki az egészet változatlanul megzenésíti, vagy ne nyúljon hozzá. Ebben minden szó, minden hangszó szimbolikus jelentőségű. Kenessey biztos művészi érzékéről tett tanubizonyosságot, amikor érintetlenül hagyta az eredeti színművet. De ugyanekkor a legnehezebb feladatra vállalkozott. Mivel nem lehetett a librettót a zenei ötletekhez és zeneköltői operaalképzésekhez nyesegetni, alakítani — ahogy az operairók általában szokták — neki kellett zenéjével és elképzeléseivel teljesen a szöveghez alkalmazkodni. Olyanféle nehézség ez, mint a dalköltészet. És az egész opera is úgy hat, mint valami igen hangulatos színpadi dal. Ezzel csak a mű költőiségét és finomságát akarjuk kihangsúlyozni. Az operának ez egyik főértéke.

Krudy rezignált, kissé húsongó, tragédiát ködlő hátterű, szimbolikus színművét a maga egészében kitűnően fejezte ki zenéjével Kenessey. Azt mondhatjuk, hogy ez a színmű szinte csonka volt eddig, annyi volt benne a zeneiség, a hangulati elem, hogy a szavak birodalmán belül ez nem juthatott eléggé érvényre. Ezt a hiányzó részt adta Kenessey, mégpedig olyan sikeresen, mintha az író és zeneköltő ugyanaz a személy lett volna.

Az opera főértéke a hangulat kiteljesítése mellett az, hogy a szöveg

maradék nélkül érvényesül, minden szó érthető és minden szómögötti szimbolika és hangulati elem megfelelő zenei kihangsúlyozást is nyer — de emellett a zene nem alárendelt. Sőt — uralkodó jellegű. Igazi opera, szélesen ívelő, jól énekelhető »bel canto« dallamokkal, az egyes jelenetek és az egész dalmű formai építkezésével. Örvendetes tény ez: Kenessey operája igazi opera. (Kívánatos lenne, ha Kenessey egész estét betöltő operát írna.)

A deklamáció elsőrangú. A hangszerelés teljesen kiegyensúlyozott hangzású, színes és mindig diszkrét (mint a Pelléas és Mélisande-ban). A melodiában sok magyaros fordulat van. Egyébként az egész muzsikán franciás könnyedség és világosság uralkodik. A témák jól kifejezik a Krudy-hangulatot. Az opera csúcspontja az arany-kvintett, amelyben az aranynak még a szerelmet is legyőző ördögi hatalma jut kifejezésre. Kimelkedő, kitűnően megalkotott rész még a színészek rögtönzött előadása. Itt színpadot látunk a színpadon. Ez a st. germaini vásári komédiák világát, a francia opera comique hőskorát idéző bohózat mesteri megoldással illeszkedik bele az opera menetébe.

Az irottakat egybevetve, meg kell állapítanunk, hogy Kenessey egyfelvonás operája nagy nyeresége a magyar dalnűirodalomnak. Az arany meg az asszony sokáig fog élni. Reméljük rövidesen külföldre is eljut, hogy öregbítse a magyar zeneművészet hírnevét.
